

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Психологія лідерства та натовпу»

АНОТАЦІЯ КУРСУ

«Психологія лідерства та натовпу» – навчальна дисципліна, що присвячена вивченню психологічних закономірностей та особливостей взаємодії людей у великих соціальних групах, а також формуванню системи професійної компетентності (знань, прикладних вмінь та навичок) щодо особливостей використання механізмів лідерства.

Формування готовності майбутніх психологів до діяльності в умовах великих соціальних груп загалом і натовпу, зокрема, є важливою складовою загальної фахової підготовки психолога та, особливо, тих спеціалістів, які працюють у сфері правоохоронної діяльності.

Структурою навчальної дисципліни передбачено вивчення чотирьох специфічних змістових модулів: 1) теоретичні основи психології лідерства і натовпу; 2) психологічні аспекти виникнення натовпу в умовах виконання службово-бойових завдань; 3) управління натовпом при виконанні службово-бойових завдань військовослужбовцями НГУ (психологічний аспект); 4) психологічне супроводження службово-бойової діяльності військовослужбовців НГУ під час масових заходів.

Навчальна дисципліна «Психологія лідерства і натовпу» призначена для підготовки психологів НГУ з метою дати їм основні теоретико-психологічні засади осмислення загальних проблем психології мас, масових настроїв, конкретних масових психологічних явищ, розкрити механізми впливу на психологію масової поведінки.

ТРИВАЛІСТЬ КУРСУ

5 кредитів (150 годин): 88 годин аудиторної роботи, 62 години самостійної роботи.

МЕТА КУРСУ

Мета курсу – оволодіння системою загальнотеоретичних та практично-орієнтованих знань, вмінь і навичок стосовно психологічного опосередкування поведінки людей у великих соціальних групах; гармонізація, синтез знань про психологію великих соціальних груп зі знаннями у сфері протидії злочинності та правопорушенням; формування наукового світогляду щодо психологічних чинників протиправної поведінки людини в натовпі; вмінь зважено та відповідально підходити до вибору заходів профілактики суспільно небезпечних діянь у натовпі; оволодіння системою знань, прикладних вмінь та навичок щодо використання механізмів лідерства у професійній діяльності.

Програмні результати навчання за навчальною дисципліною:

В результаті вивчення курсу курсанти повинні

Знати

- суть, методи та функції психології масової поведінки;
- суть та специфіку проблем психології мас;
- теорію і практику психологічного керування масовою поведінкою;
- напрями психологічних досліджень, можливості та сфери застосування психології масової поведінки;
- підходи до вивчення лідерства, традиційні та сучасні концепції лідерства;
- сутність лідерського потенціалу як сукупності умінь самоуправління й управління іншими людьми.

Уміти

- здійснювати психологічний аналіз способів і засобів впливу на психологію масової поведінки, визначати необхідні рекомендації щодо уникнення маніпуляції масою;
- застосовувати основні психологічні способи впливу на психологію масової поведінки з метою підвищення ефективності управлінської діяльності;

ОПП Психологічне забезпечення службово-бойової діяльності підрозділів НГУ перший (бакалаврський) рівень

- визначати засоби і прийоми психологічного впливу на маси в процесі комунікації, розробляти рекомендації щодо підвищення ефективності впливу на масову поведінку;
- вивчати, діагностувати причинно-наслідкові залежності між досліджуваними психологічними явищами і результатами впливу на психологію масової поведінки.
- використовувати механізми лідерства у власній професійній діяльності.

Володіти навичками протидії різним видам психологічного впливу при виконанні службово-бойових завдань та під час його підготовки; навичками управління та врегулювання конфліктів в межах професійної взаємодії; навичками успішної взаємодії в групі та організації групової діяльності, оптимального розподілу ролей.

Мати уявлення (бути ознайомленим) про теорію випадкового (ситуативного) лідерства; лідерську етику; сутність іміджу лідера та стратегії його формування; гендерні аспекти лідерства.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

При вивченні курсу «Психологія лідерства та натовпу» для організації навчання та активізації навчально-пізнавальної діяльності курсантів, викладачем можуть використовуватися різні методи та форми навчання: лекції, семінарські заняття, практичні заняття, презентації з використанням проектору, робота в малих групах, пізнавальні ігри, навчальні дискусії, аналіз життєвих ситуацій тощо.

Вивчення навчальної дисципліни «Психологія лідерства і натовпу» потребує також виконання контрольних робіт, ситуаційних завдань, самостійної роботи тощо; підготовки до практичних занять; робота з інформаційними джерелами, опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури.

Результатом підготовки до заняття повинно бути змістове володіння здобувачем вищої освіти матеріалом теми, якій присвячено відповідне заняття.

Для вивчення теми та правильного виконання (розв'язання) завдань слід брати до уваги методичні рекомендації щодо підготовки до теми (заняття), зазначені у методичних вказівках з курсу.

Пропущені заняття мають бути відпрацьовані. Це ж стосується й курсантів, які не виконали завдання або показали відсутність знань з основних питань теми. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу навчання, бути зваженим, уважним та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу.

ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань курсантів здійснюється відповідно до Положення «Про оцінювання знань у Національній академії Національної гвардії України».

Таблиця 1

Компетентності та оцінювання рівня їх досягнення курсантами

Шифр	Компетентність	Ступінь сформованості компетентності	Оцінювання
ЗК-05	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.	Частково, в аспекті читання літературних джерел, виконання самостійних, контрольних робіт та обговорення на заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), готовність до семінарських занять.
ЗК-06	Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.	Частково, в аспекті розуміння традиційних і сучасних психологічних концепцій лідерства та сутності проблем психології натовпу. Окремі засоби і	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), готовність до практичних занять, активна участь в обговореннях під час

		прийоми будуть відпрацьовані в ході практичних занять.	практичних занять. Підсумкове (рубіжний та заключний контроль). (Залік).
СК-13	Здатність здійснювати професійну комунікацію державною мовою як усно, так і письмово, мотивувати людей, використовувати техніки протидії маніпуляціям, управляти конфліктами в межах професійної взаємодії.	Частково, в аспекті розуміння сутності лідерського потенціалу як сукупності умінь самоуправління й управління іншими людьми. Окремі засоби і техніки протидії різними видам психологічного впливу будуть відпрацьовані в ході семінарських і практичних занять.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), готовність до семінарських занять, активна участь у обговореннях під час семінарських і практичних занять. Підсумкове (рубіжний та заключний контроль). (Залік)
СК-15	Здатність працювати автономно та в команді (включаючи навички лідерства), виконуючи посадові обов'язки в ході повсякденної діяльності та бойового застосування підрозділу.	Частково, в аспекті розуміння механізмів лідерства. Окремі прийоми успішної взаємодії в групі та організації групової діяльності, оптимального розподілу ролей будуть відпрацьовані в ході семінарських і практичних занять.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), готовність до семінарських занять, активна участь у обговореннях під час семінарських і практичних занять. Підсумкове (рубіжний та заключний контроль). (Залік)

МІЖСЕСІЙНЕ ОЦІНЮВАННЯ (ПОТОЧНА ТА ТЕМАТИЧНА ПЕРЕВІРКА)

Поточне оцінювання здійснюється за кожним завданням в межах модулів. Оцінюються і завдання, виконувані в аудиторії, і завдання, виконувані під час самостійної роботи перевіркою конспектів.

Завдання для самостійної роботи оформлюються на зворотному боці конспекту, вітається структуровані форми запису (таблиці, схеми тощо). Обсяг повинен бути розумним, багато тексту не гарантує відмінної оцінки. Необхідно обов'язково зазначати джерела, на які спирається відповідь.

Перелік завдань для самостійної підготовки:

1. Основні категорії психології лідерства і натовпу.
2. Специфіка поведінки у натовпі різного типу.
3. Основні тези Г. Ле Бона у праці «Психологія народів і мас».
4. Основні положення праці «Масова психологія і аналіз людського «Я» З. Фрейда.
5. Основні положення праці «Наука о масах» С. Московічі.
6. Основні тези Г. Блумера у праці «Колективна поведінка».
7. Типологія лідерів та їх характеристика.
8. Соціально-психологічні механізми, що визначають поведінку індивіда і маси.
9. Професійні чинники зміну стану свідомості у військовослужбовців.
10. Типологія натовпу та врахування особливостей при виконанні СБЗ.
11. Чинники формування ядра і периферії натовпу.
12. Молодіжна спортивна субкультура.
13. Типологія сучасного натовпу.

ОПП Психологічне забезпечення службово-бойової діяльності підрозділів НГУ перший (бакалаврський) рівень

14. Особливості комунікації військовослужбовців НГУ з віруючими.
15. Особливості психологічного спостереження у натовпі.
16. Психологічна самодопомога в умовах дії натовпу на військовослужбовця.
17. Етапи формування психологічної готовності військовослужбовця НГУ.
18. Самозахист військовослужбовця від психологічного впливу.
19. Вимоги до відбору та отримання інформації військовослужбовцями.
20. Психологічна безпека військовослужбовців у натовпі.
21. Соціальні групи у інформаційному просторі: класифікація та характеристика.
22. Вплив соціальних мереж на психологічний стан особового складу.

Рекомендована література:

Основна

1. Бендас Т. Психология лидерства: Учеб. пособ. / Т.Бендас. – Питер, Издательский дом, 2009. – 448 с.
2. Інформаційно-психологічна протидія у Національній гвардії України (психологічний аспект): монографія / І.В. Воробйова, Я.В. Мацегора, І.І. Приходько та ін. – Х. : Нац. акад. НГУ України, 2014. – 323 с.
3. Ірхін Ю.Б. Організація та здійснення психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ України : навч. посіб. / Ю.Б. Ірхін. – К.: РВЦ НАВСУ, Київський юридичний інститут, 2005. – 164 с.
4. Караяни А.Г. Прикладная военная психология / А.Г. Караяни, И.В. Сыромятников. – СПб. : Питер, 2006. – 480 с.
5. Корольчук М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К. : Ніка-центр, 2006. – 580 с.
6. Кричевский Г.Л. Психология лидерства / Г.Л.Кричевский. – М. : Изд-во Статут, 2007. – 544с.
7. Орбан-Лембрик Л.Е. Юридична психологія: курс лекцій / Л.Е. Орбан-Лембрик, В.В. Кошинець. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2005. – 316 с.
8. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку (у схемах і таблицях): навч. посіб. / О.В. Тімченко, В.Є. Христенко, І.І. Приходько та ін.; за заг. ред. проф. Тімченка О.В., доц. Христенка В.Є. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2013. – 341 с.
9. Психологічна робота з особовим складом сил охорони правопорядку щодо виконання службово-бойових завдань під час організації та проведення міжнародних великомасштабних спортивно-масових заходів [Текст]: навч. посіб. / І.І. Приходько, О.В. Тімченко, С.Т. Полторак та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2013. – 197 с.
10. Психологія натовпу й управління ним при виконанні службово-бойових завдань: навч. посіб. / І.І. Приходько, О.В. Тімченко, С.Т. Полторак та ін. – Х. : Національна акад. НГУ, 2015. – 175 с.

Додаткова

1. Блумер Г. Коллективное поведение // Психология масс. Хрестоматия. – Самара: Бахрах, 1998. – С. 535-588.
2. Бургиньон Э. Измененные состояния сознания // Личность, культура, этнос: современная психологическая антропология / Под ред. А. А. Белика. – М.: Смысл, 2001. – С. 405-461.
3. Доценко Е.Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита / Е.Л.Доценко. – СПб. : Питер, 2005. - 304с.
4. Канетти Э. МАССА. // Психология масс. Хрестоматия. Под ред. Д.Я. Райгородского. – Самара, 1998. – С. 315-354
5. Лебон Г. Психология масс / Г.Лебон. – Мн. : Харвест, 2000. – 320 с.
6. Москаленко В.В. Психологія соціального впливу: Навч.посіб. / В.В.Москаленко – Київ, Центр учбової літератури, 2007. – 446с.

ОПП Психологічне забезпечення службово-бойової діяльності підрозділів НГУ перший (бакалаврський) рівень

7. Московичи С. Век толп. Перевод с французского. – М.: Центр психологии и психотерапии, 1996. – 478 с.

8. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Навч. посіб. / Л.Е.Орбан- Лембрик. – К. : Академкнига, 2005. – 448с.

9. Татенко В. Соціальна психологія впливу. Монографія / В.Татенко. – К. : Міленіум, 2008. – 216 с.

10. Ягупов В. Військова психологія: підручник / В. Ягупов. – К. : Тандем, 2004. – 656 с.

Загальні критерії оцінок:

відмінно – курсант у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.

добре – курсант володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.

задовільно – курсант загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стислу характеристику питання, але у викладеному матеріалі є певні прогалини, неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках.

незадовільно – курсант за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неточна, неповна, головний зміст матеріалу не розкрито, аргументація та власне розуміння питання майже відсутні; курсант із помітними труднощами використовує певні знання у вирішенні завдань.

ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ

Метою заліку є контроль сформованості в курсантів системи знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни. Перелік питань до заліку міститься в методичних вказівках до його проведення, що зберігаються на кафедрі і доступні для курсантів у будь-який час.

Залік здійснюється на підґрунті суми набраних балів отриманих під час міжсесійного оцінювання (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу, а також ведення конспекту.

1. Кількість балів за ведення конспекту (самопідготовку) становить 0-40 балів.

2. Кількість балів за аудиторну роботу (у межах вивчення курсу) становить 0-40 балів.

3. Кількість балів, яку можна отримати на заліку становить 0-50 балів. До заліку допускаються курсанти, які попередньо за підсумками аудиторної та самостійної роботи одержали не менше 50 балів.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Прослуховуючи цей курс, курсант погоджується виконувати положення принципів академічної доброчесності: складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб; надавати для оцінювання лише результати власної роботи; не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів; не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів.

Якщо курсант відсутній на занятті з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Презентації та виступи мають бути авторськими, оригінальними.